

В. А. Дуфинець

Мукачевський приватний центр «Візус»

ОБСЯГИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ХІРУРГІЧНОГО ЛІКУВАННЯ ОФТАЛЬМОЛОГІЧНОЇ ПАТОЛОГІЇ В ЗАКЛАДАХ РІЗНИХ ФОРМ ВЛАСНОСТІ

Метою роботи є дослідження обсягів та результативності оперативного лікування очної патології в закладах охорони здоров'я різних форм власності, виявлення існуючих проблем для обґрунтування напрямів удосконалення. **Методологія** включала використання комплексу інформативних методів, в т. ч. бібліографічного, інформаційно-аналітичного, медико-статистичного, системного підходу, контент-аналізу тощо.

Джерелами інформації слугували дані наукової літератури, матеріали Державної служби статистики України, Центру медичної статистики МОЗ України, дані Закарпатського обласного медичного інформаційно-аналітичного центру Департаменту охорони здоров'я Закарпатської області

Результати дослідження. Виявлено збільшення протягом 2006–2011 р. в закладах охорони здоров'я офтальмологічного профілю Закарпатської області обсягів хірургічних втручань при патології органу зору. В структурі оперативних втручань переважали операції з приводу катаракти, які становили у 2006 р. 47,4%, а в 2011 р. – 45,0%. Визначено тенденцію до зростання рівня операцій з приводу глаукоми на 6,1%, з приводу катаракти – на 5,9%. Встановлено значно менші обсяги операцій, проведених в закладах охорони здоров'я області, порівняно з середньоукраїнськими. Проте темпи зростання обсягів проведених операцій на органі зору в Закарпатській області протягом 5-ти річного періоду були вищими на 11,6%, ніж національні показники. Встановлено тенденцію до збільшення частоти застосування мікрохірургічних втручань при лікуванні офтальмологічної патології на регіональному та загальнодержавному рівні. Виявлено недостатнє використання в області наявного потенціалу закладів охорони здоров'я приватної форми власності для медичного обслуговування пацієнтів з хворобами ока та недостатній розвиток стаціонарозамінних форм надання хірургічної офтальмологічної допомоги Відсутність в Закарпатській області протягом 2006–2011 рр. летальних випадків після оперативних втручань при лікуванні офтальмологічної патології свідчить про високу якість медичної допомоги.

Висновок. Зважаючи на зростання потреби в хірургічному лікуванні офтальмологічної патології та успішність результатів хірургічних втручань в закладах охорони здоров'я приватної форми власності, перспективним є широке використання в Закарпатській області можливостей медичних закладів різних форм власності, у т. ч. приватних, для підвищення доступності офтальмологічної хірургічної допомоги населенню регіону.

Ключові слова: офтальмологічна патологія, організація медичної допомоги, хірургічне лікування, обсяги та результати, заклади різних форм власності.

Якісна і доступна медична допомога пацієнтам з патологією органу зору є надзвичайно важливим чинником забезпечення реалізації права на здоров'я та попередження серйозних ускладнень офтальмологічних захворювань, включаючи сліпоту. У всьому світі близько 285 мільйонів людей страждають від порушень зору, з яких 39 мільйонів вражені сліпотою і 246 мільйонів мають знижену гостроту зору. Близько 90% людей, які страждають від порушень зору, живуть в країнах з низьким рівнем доходу. При цьому, 82% людей, які страждають на сліпоту, входять у вікову групу 50 років і старше. На глобальному рівні основною причиною порушень зору є нескорегована аномалія рефракції, а в країнах з середнім і низьким рівнем доходу основною причиною сліпоти є катаракта. Згідно з глобальними

оцінками, за останні 20 років чисельність людей, які страждають від порушень зору в результаті інфекційних хвороб, значно зменшилася. За експертними оцінками 80% всіх випадків порушення зору можна запобігти абовилікувати [1–2].

В сучасних умовах актуальність питань надання хірургічної офтальмологічної допомоги суттєво зростає з огляду на значне навантаження на зоровий аналізатор, високу частоту порушень зору тощо. Даний вид медичної допомоги має виняткове значення, оскільки стосується відновлення і збереження однієї з найважливіших функцій організму людини, забезпечення його життєдіяльності, а також визначає потребу в ресурсах системи охорони здоров'я. З огляду на те, що 90% інформації людина отримує через органи зору, неефективне лікування хвороб ока може

обумовлювати погіршення офтальмологічного здоров'я, виникнення проблем професійного, побутового характеру, погіршення якості життя.

Потужний розвиток ринку медичних послуг і формування мережі закладів охорони здоров'я різних форм власності обумовлює створення приватного сектору офтальмологічної допомоги як свідчення існуючої потреби в медичному обслуговуванні значної частини пацієнтів з патологією органу зору. При обмеженому фінансуванні державних закладів охорони здоров'я приватні заклади офтальмологічного профілю сприяють зменшенню навантаження на державні структури, а відтак підвищенню доступності допомоги та поліпшенню її якості, що вимагає аналізу їх потенційних можливостей [3–10].

Метою роботи є дослідження обсягів та результативності оперативного лікування очної патології в закладах охорони здоров'я, виявлення існуючих проблем для обґрунтування напрямів удосконалення.

Методологія дослідження передбачала використання комплексу інформативних методів, в т. ч. бібліографічного, інформаційно-аналітичного, медико-статистичного, системного підходу, контент-аналізу тощо.

Джерельна база включала дані наукової літератури, матеріали Державної служби статистики України, Центру медичної статистики МОЗ України, дані Закарпатського обласного медичного інформаційно-аналітичного центру Департаменту охорони здоров'я Закарпатської області [11, 112].

Результати обговорення

Аналіз даних Центру медичної статистики МОЗ України та обласного медичного інформаційно-аналітичного центру Департаменту охорони здоров'я Закарпатської області свідчить, що за останнє десятиліття в Закарпатській області досягнуто суттєвого прогресу в лікуванні очних захворювань, що пов'язано з розробкою і впровадженням у клінічну практику сучасних методів діагностики та лікування, у т. ч. хірургічних. Особливе значення має впровадження мікрохірургічних технологій, які дозволяють якісно змінити методики хірургічних втручань на органі зору, забезпечити більш високу їх ефективність, знизити травмуючі чинники самих операцій і скоротити терміни перебування хворого в стаціонарі. В даний час формується сучасна система організації мікрохірургічної допомоги пацієнтам з патологією ока та його придаткового апарату, у т. ч. з використанням стаціонарозамінних технологій, в закладах охорони здоров'я різних форм власності.

З огляду на вказане, важливою є порівняльна оцінка результативності діяльності вказаних закладів для оптимізації процесу медичного обслу-

говування. Дослідження хірургічної діяльності закладів охорони здоров'я офтальмологічного профілю Закарпатської області виявило збільшення обсягів хірургічних втручань при патології органу зору. Так у 2006 р. пацієнтам Закарпатського регіону було проведено 3091 операцій на оці, що склало 24,9 на 10 тис. населення. Протягом 2006–2011 рр. цей показник зріс на 11,6% і досягнув 3458 операцій, або 27,8 на 10 тис. населення.

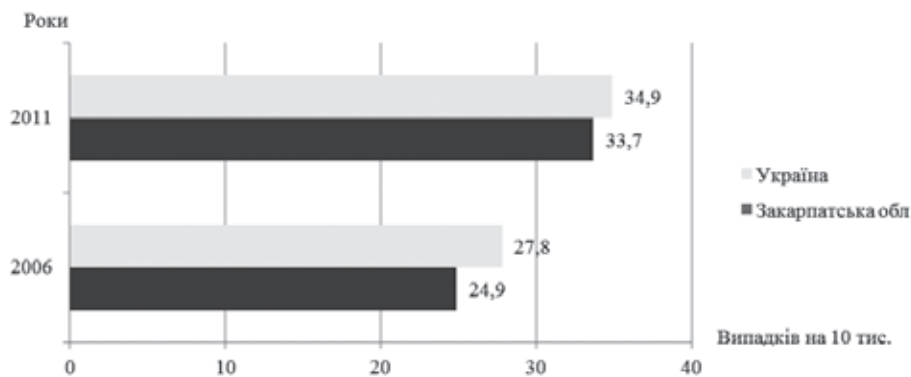
Аналіз структури оперативних втручань показав, що на органі зору в закладах охорони здоров'я регіонального рівня переважали операції з приводу катаракти, які становили у 2006 р. 47,4%, а в 2011 р. – 45,0%. Вивчення динаміки оперативних втручань за нозологічними формами свідчить про зростання рівня операцій з приводу глаукоми з 0,66 на 10 тис. населення до 0,70 на 10 тис. населення, тобто на 6,1%, з приводу катаракти – з 11,8 на 10 тис. населення до 12,5 на 10 тис. населення, або на 5,9%, і зниження частоти оперативного лікування еноклеацій з 0,22 на 10 тис. населення до 0,14 на 10 тис. населення, тобто на 36,4%. Ці тенденції необхідно враховувати при плануванні медичного обслуговування населення Закарпатської області на перспективу.

Порівняльна оцінка обсягів операцій, проведених в закладах охорони здоров'я області з загальними в Україні показує значно нижчі регіональні показники. Так, у 2011 р. в Закарпатській області було проведено 27,8 оперативних втручань з приводу патології органу зору на 10 тис. населення, в той час, як в середньому в країні – 34,9 на 10 тис. Проте темпи зростання обсягів проведених операцій на органі зору в закладах охорони здоров'я Закарпатської області протягом 5-ти річного періоду були вищими на 11,6%, ніж національні показники, які становили в середньому в Україні 3,5%.

Виявлено тенденцію до переважання втручання з приводу катаракти (46,4% в структурі операцій на оці) як в Україні, так і в Закарпатській області. Проте питома вага цих втручань має тенденцію до незначного зменшення. Водночас, зростає частота оперативних втручань на сітківці. Оперативна активність при лікуванні патології ока і його придаткового апарату в країні досягає 61,9%.

Сучасний тренд характеризується неухильним збільшенням кількості операцій на органі зору, які проводяться в амбулаторно-поліклінічних закладах охорони здоров'я. Це свідчить про зростання ролі амбулаторно-поліклінічної ланки в забезпеченні доступного і якісного лікування офтальмологічних хворих. Вказана тенденція цілком відповідає кращому світовому та європейському досвіду з організації медичного обслуговування пацієнтів з патологією органу зору.

У 2011 р. в амбулаторно-поліклінічних умовах

Обсяги оперативних втручань на органі зору в закладах охорони здоров'я Закарпатської області та України в 2006 та 2011 рр. (на 10 тис.)

в Закарпатській області було прооперовано 2747 пацієнтів з хворобами ока та його придаткового апарату. Рівень операційних втручань при вказаній патології протягом 5-тирічного періоду зріс на 4,2% і досягнув 22,1 операцій на 10 тис. населення. Необхідно відмітити, що в Україні рівень оперативних втручань на органі зору в амбулаторно-поліклінічних умовах (35,8 на 10 тис. населення) і темп його зростання (+25,6%) в середньому є суттєво вищими, ніж в Закарпатті. Це вказує на регіональному рівні про наявність значних резервів в поліпшенні медичного забезпечення населення з офтальмологічною патологією.

За результатами дослідження встановлено тенденцію до збільшення частоти застосування мікрохірургічних втручань при лікуванні офтальмологічної патології на регіональному та загальнодержавному рівні. Так, якщо у 2006 р. в Закарпатській області виконувалося 15,6 мікрохірургічних операцій на 10 тис. населення, то в 2011 р. вказаний показник становив 17,5 на 10 тис. населення. Темп приросту досягнув 12,2%. В Україні також відбулося зростання частоти мікрохірургічних втручань з 27,1 до 28,2 на 10 тис. населення, або на 4,1%.

Вимагає додаткового вивчення той факт, що особливо високими темпами збільшується частота застосування мікрохірургічних методів в лікуванні офтальмологічних хворих в амбулаторно-поліклінічних умовах. В цілому в країні цей показник зріс з 3,4 до 6,3 на 10 тис. населення, або на 85,3%. Водночас, в Закарпатській області виявлено суттєве зменшення цього показника з 3,3 на 10 тис. населення у 2006 р. до 1,4 на 10 тис. населення у 2011 р. Розвиток різних форм власності в охороні здоров'я дозволяє більш ефективно використовувати наявні ресурси, сприяє конкуренції та підвищенню якості медичного обслуговування, збільшує доступність медичних послуг.

Проведений аналіз свідчить, що в цілому в Україні в приватних закладах охорони здоров'я у 2011 р. було зареєстровано 206,2 тис. хворих з патологією органу зору, з яких 74,9 тис. стано-

вили хворі з вперше встановленим діагнозом, 5,5 тис. пацієнтів знаходилися під диспансерним наглядом. В закладах охорони здоров'я приватної форми власності пацієнтам з офтальмологічною патологією було зроблено 26,8 тис. оперативних втручань в амбулаторно-поліклінічних умовах, і 8,6 тис. оперативних втручань – в стаціонарних умовах.

В приватних закладах охорони здоров'я Закарпатської області протягом 2011 р. було зареєстровано 646 пацієнтів з офтальмологічною патологією, у т. ч. 62 – з вперше встановленим діагнозом, 194 – перебували під диспансерним наглядом. Протягом року було проведено 67 оперативних втручань на органі зору в амбулаторно-поліклінічних умовах, 97% яких було зроблено з приводу катаракти. Наведені дані свідчать про недостатнє використання в області наявного потенціалу закладів охорони здоров'я приватної форми власності для медичного обслуговування пацієнтів з хворобами ока та його придаткового апарату.

Важливим завданням дослідження було вивчення післяопераційної летальності у стаціонарах внаслідок оперативного лікування хворих з патологією органу зору. В Україні показник післяопераційної летальності у стаціонарах після втручань на органі зору становив у 2006 р. 0,01 випадку на 100 прооперованих. У 2011 р. він залишився на тому ж рівні. В той же час, в стаціонарних закладах охорони здоров'я Закарпатській області протягом 2006–2011 рр. не реєструвалися летальні випадки після оперативних втручань при лікуванні офтальмологічної патології, що свідчить про високу якість медичної допомоги та перспективність розширення обсягів хірургічної допомоги пацієнтам з патологією органу зору.

Висновки

Таким чином, вивчення обсягів та результатів надання хірургічної допомоги офтальмологічно-го профілю населенню Закарпатської області в

закладах різних форм власності показало тенденцію до збільшення обсягів хірургічних втручань при патології ока та його придаткового апарату протягом 2006–2011 рр. на 11,6%.

Водночас, дослідженням встановлено вищі темпи зростання обсягів хірургічних втручань при хворобах ока в Закарпатському регіоні порівняно з загальнодержавними показниками, при дещо нижчих регіональних рівнях офтальмологічної хірургічної активності порівняно з національними.

Виявлено швидкі темпами зростання частоти мікрохірургічних офтальмологічних операцій, зроблених жителям Закарпатської області, що вказує на впровадження прогресивних сучасних технологій лікування захворювань очей.

Разом з тим, розвиток стаціонарозамінних форм надання хірургічної офтальмологічної медичної допомоги населенню області можна оцінити як недостатній, про що свідчать значно менші обсяги оперативних втручань в амбулаторно-поліклінічних умовах при лікуванні пацієнтів з хворобами ока та його придаткового апарату порівняно з середніми в країні.

Зважаючи на успішне лікування хворих на офтальмологічну патологію хірургічними методами в закладах охорони здоров'я приватної форми власності, перспективним є широке використання в Закарпатській області можливостей медичних закладів різних форм власності, у т.ч. приватних, для підвищення доступності офтальмологічної хірургічної допомоги населенню регіону.

Список літератури

1. Нарушения зрения и слепота // Информационный бюллетень N 282 Август 2014 г. // <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs282/ru/>
2. Всеобщий доступ к здоровью глаз. Глобальный план действий на 2014-2019 гг. / Женева, Швейцария: ВОЗ, 2013 г. – 32 с.
3. Бездітко Н. В. Організація офтальмологічної допомоги на сучасному етапі / Бездітко П. А., Варивончик Д. В., Вітовська О. П., Гудзь А. С., Кондратенко Ю. М., Лемзяков Г. Г., Мішенін А. Б., Обухова Н. А., Риков С. О., Степанюк Г. І., Шпак Г. В. – Київ, 2008. – 360 с.
4. Риков С. О. Організація офтальмологічної допомоги населенню з використанням диференціально-інтегративної моделі // Актуальні пробл. медицини і біології: Сб. – К., 2002. – № 2. – С. 191–194.
5. Збітнева С. В. Захворюваність населення України на хвороби ока та його придаткового апарату // Вісн. соц. гігієни та орган. охорони здоров'я України. 2010. – № 3. – С. 14–18.
6. Вітовська О. П. Доступність та якість наданої медичної допомоги хворим на первинну глаукому в Україні та оцінка їх впливу на клінічний перебіг патології // Вісн. соц. гігієни та охорони здоров'я України. – 2010. – № 1. – С. 65–71.
7. Махотин А. Е. Вопрос организации офтальмологической помощи населению // Бюлл. Национального НИИ общественного здоровья РАМН. – 2009. – Вып. 4. – С. 78–82.
8. Яблонская Л. Я. Влияние офтальмологической службы сельских муниципальных образований на заболеваемость болезнями органа зрения / Л. Я. Яблонская // Проблемы демографии, медицины и здоровья населения России: история и современность. – Пенза, 2005. – С. 258–260.
9. Куканова Н. Н. Пути повышения эффективности офтальмохирургической помощи населению в условиях частого учреждения здравоохранения (тезисы) / Н. Н. Куканова, Б. А. Поляков, Д. Л. Мушников // Материалы 89-й ежегодной научно-практической конференции студентов и молодых ученых ИвГМА «Неделя науки. Иваново. – 2009. – С. 151.
10. Состояние и перспективы развития офтальмологической помощи в Краснодарском крае / А. И. Еременко, Л. А. Каленич, С. Н. Сахнов, В. А. Хохленков, А. Г. Заболотный // Материалы Российского межрегионального симпозиума «Ликвидация устранимой слепоты: Всемирная инициатива ВОЗ». – Москва, 2003. – С. 72–77.
11. Офтальмологічна допомога в Україні за 2006-2011 роки: аналітично-статистичний довідник / Моїсеєнко Р. О., Голубчиков М. В., Слабкий Г. О., Риков С. О. та ін. – К., 2012. – 182 с.
12. Мережа закладів та основні показники діяльності системи охорони здоров'я Закарпатської області за 2011 рік / Відп. за випуск О. І. Добощ, В. І. Дем'ян. – Ужгород, 2012. – 128 с.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2016.

В. А. Дуфинець

Мукачевський частиний центр «Визус»

ОБЪЕМЫ И РЕЗУЛЬТАТЫ ХИРУРГИЧЕСКОГО ЛЕЧЕНИЯ ОФТАЛЬМОЛОГИЧЕСКОЙ ПАТОЛОГИИ В УЧРЕЖДЕНИЯХ РАЗНЫХ ФОРМ СОБСТВЕННОСТИ

Целью работы является исследование объемов и результативности оперативного лечения глазной патологии в учреждениях здравоохранения разных форм собственности, выявление существующих проблем для обоснования путей совершенствования. Методология включала использование комплекса информативных методов, в т. ч. библиографического, информационно-аналитического, медико-статистического, системного подхода, контент-анализа и др. Источниками информации служили данные научной литературы, материалы Государственной службы статистики Украины,

Центра медичинської статистики МЗ України, дані Закарпатського обласного медичинського інформаційно-аналітичного центру Департаменту здоров'я Закарпатської області.

Результати дослідження. Виявлено збільшення в період 2006–2011 рр. в закладах охорони здоров'я офтальмологічного профілю Закарпатської області об'ємів хірургічних втручань при патології органа зору. В структурі оперативних втручань переобладали операції з приводу катаракти, які становили в 2006 році 47,4%, а в 2011 рр. – 45,0%. Визначені тенденції до зростання рівня операцій з приводу глаукоми на 6,1%, з приводу катаракти – на 5,9%. Встановлено значно менші об'єми операцій, виконаних в закладах охорони здоров'я області порівняно з середньукраїнськими. Однак темпи зростання об'ємів виконуваних операцій на органі зору в Закарпатській області в період 5-літнього періоду були вищі на 11,6%, ніж національні показники. Встановлено тенденцію до збільшення частоти застосування мікрохірургічних втручань при лікуванні офтальмологічної патології на регіональному та загальнодержавному рівні. Виявлено недостатнє використання в області наявного потенціалу закладів охорони здоров'я приватної форми власності для медичинського обслуговування пацієнтів з захворюваннями ока та недостатнє розвиток стаціонаророзміщених форм надання хірургічної офтальмологічної допомоги. Відсутність в Закарпатській області в період 2006–2011 рр. летальних наслідків після оперативних втручань при лікуванні офтальмологічної патології свідчить про високу якість медичинської допомоги.

Висновок. Враховуючи зростаючу потребу в хірургічному лікуванні офтальмологічної патології та успішність результатів хірургічних втручань в закладах охорони здоров'я приватної форми власності, перспективним є широке використання в Закарпатській області можливостей медичинських закладів різних форм власності, зокрема приватних, для підвищення доступності офтальмологічної хірургічної допомоги населенню регіону.

Ключові слова: офтальмологічна патологія, організація медичинської допомоги, хірургічне лікування, його об'єми та результати, заклади різних форм власності.

V. A. Dufynets

Mukachevo private center "Vizus"

VOLUMES AND RESULTS OF SURGICAL TREATMENT OF OPHTHALMOLOGICAL PATHOLOGY IN INSTITUTIONS OF DIFFERENT OWNERSHIP FORMS

The aim of the scientific work was to study volumes and results of operative treatment in patients with ophthalmological pathology in health care institutions of different ownership forms, to detect existing problems for grounding ways of improvement. **Methodology** included using complex informative methods, such as bibliographical, informative-and-analytical, medical statistics, systematical analysis, content-analysis and etc. Data from scientific literature, materials of the State Service of Statistics in Ukraine, the Center of Medical Statistics of Ministry of Health of Ukraine and data from Zakarpatskyi Regional Informative-and-analytical Center in the Department of Health Care in Zakarpatska Oblast were used as sources of information.

Results of study. We detected an increase of volumes of surgical treatment in the case of eye pathology within 2006–2011 in health care ophthalmological institutions in Zakarpatska Oblast. The majority of operations were performed due to cataract and that was 47.4% in the structure of surgeries in 2006 and 45% in 2011. We defined that there was a tendency to increase the rate of operations due to glaucoma by 6.1% and due to cataract by 5.9%. The volumes of operations provided by health care institutions in the region were significantly less than Ukrainian averages. But for the last 5-year period the speed of increase in the volume of performed operations was higher by 11.6% than national indicator. The tendency to increase in frequency of performing microsurgical operations in treatment of ophthalmological pathology was observed both in regional and national levels. We detected that there was insufficient use of private health institutions' potential for medical care in patients with eye pathology in the region and the development of other forms of in-patient treatment in surgical ophthalmological treatment was inadequate. The absence of lethal postoperative results in ophthalmological surgical practice in Zakarpatska Oblast within 2006–2011 means that there was a high level of medical care in region.

Conclusions. According to increasing necessity in surgical treatment of ophthalmological pathology and successful results in surgical operations in health care institutions with private ownership we can conclude that there is a further wide range of opportunities of health care institutions with different ownership forms in Zakarpatska Oblast, including private ones, that can be used for improvement in accessibility of ophthalmological surgical care in the region.

Key words: ophthalmological pathology, medical care organization, surgical treatment, its volumes and results, institutions of different ownership forms.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>